

XIX. YÜZYILDA HACI BEKTAŞ VELÎ TEKKESİ'NDE YAPILAN TAMİRLERLE İLGİLİ ARŞİV BELGELERİ

Fahri MADEN¹

ÖZET

Bu makalede XIX. yüzyılda Hacı Bektaş Velî Tekkesi'nde yapılan tamirler ele alınmıştır. Bektaşilik 1826 yılında yasaklanmış, ancak Hacı Bektaş Velî Tekkesi'ne dokunulmamış, bu itibarla tekke varlığını sürdürmüştür. Belgeler Tekke'nin yasaklılık öncesi olduğu gibi yasaklılık sonrası da pek çok tamirat geçirdiğini göstermektedir. Zaten bu belgelerin önemi de buradan kaynaklanmaktadır. Tekke'deki tamirleri gösteren bu belgeler 1826 sonrasında Osmanlı yönetiminin Hacı Bektaş Velî Tekkesi'ne ilgisinin azalmadığını ve olumsuz bakmadığını kanıtlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bektaşilik, Bektaşiler, Hacı Bektaş Velî Tekkesi ve Türbesi, Karaöyük

THE ARCHIVE DOCUMENTS OF THE RESTORATION IN HADJI BEKTASH VELÎ TEKKE IN THE 19 THE CENTURY

ABSTRACT

In this article, has been taken the repair of the Hacı Bektas Velî Tekke of XIX. Century. Bektashism was banned in 1826. However, The repairs of Hacı Bektash velî Tekke have been evaluated in this article Hacı Bektash Velî Tekke was not touched upon. Tekke had survived. Documents document indicates that the Hacı Bektas Velî Tekke had many repairs after banned. The importance of these documents is here. These documents prove that management's interest not decreased to the Hacı Bektash Velî Tekke after 1826.

Keywords: Bektashi Order, Bektashism, Hacı Bektas Velî Tekke and Shrine, Karaoyuk

¹ Tarih Öğretmen. Gazi Üniversitesi Yakınçağ Tarihi Doktora Öğrencisi.
El-mek: fahrimaden@mynet.com, fahri_maden@hotmail.com

GİRİŞ

XIX. yüzyılda Bektaşilik büyük bir dönüşüm yaşamıştır. Tarikatın tarihinde bir dönüm noktası olan “1826 olayı” bu yüzyılda meydana gelmiştir. 1826’da Yeniçeri Ocağı ile birlikte Bektaşî tekkeleri de kapatılmış, Bektaşîlerden idam ve sürgün edilenler olmuş, tarikat bir yasaklılık dönemine girmiştir. Bektaşîliğe ve Bektaşîlere vurulan bu darbeden merkez tekke olan Hacı Bektaş Veli Tekkesi de nasibini almıştır. Gerçi tekke yıktırılmamış, hatta kapatılmamıştır. Ancak bir zaman sonra Hacı Bektaş Veli tekkesi de diğer bazı Bektaşî tekkeleri gibi bir Nakşî şeyhinin idaresine verilmiştir. Buna rağmen 1826 sonrası Hacı Bektaş Veli Tekkesi’ne olan ilgi ve alaka azalmamıştır.

XIX. yüzyılda Hacı Bektaş Veli Tekkesi’nde yapılan tamirler ve tekkeye ilave edilen binalar bu tarihi olay nedeniyle önem taşımaktadır. Tekke bu yüzyılda yapılan tamirlerle ve yeni ilavelerle büyümüş, geçmişe nazaran daha fonksiyonel hâle gelmişti. 1874 tarihli Salname kayıtlarına göre Hacı Bektaş Veli tekkesi kargir bir yapıda olup çok mükemmel ve düzenliydi. Burada yaz-kış kalanlar için ayrı ayrı meydan evleri, Balım evi, bekçisine ait ev, şeyhlere ve dervişlere ait bütün teferruatıyla döşenmiş odalar, betonarme ve minareli bir cami, Hacı Bektaş Veli’nin medfun olduğu türbe, kırklar meydanı, çilehane, kızlar kümbedi, Balım Sultan ve Kalender Sultan’ın türbeleri mevcuttu. Ayrıca tekkenin Aslanağzı diye isimlendirilen büyük bir çeşmesi ve bir havuzu bulunan, gelip geçenin seyrettiği gayet büyük, düzgün ve çeşitli bitkilerle süslenmiş bir bahçesi vardı. Ayrıca tekke Dedebağı adı verilen büyük bir üzüm bağına ve burada yetiştirilen üzümlerin işlendiği binalara sahipti (*Ankara Vilayeti Salnâmesi* 1290: s.125-127).

İşte tekke bu hâle yıldan yıla tamirler ve yeni binaların eklenmesiyle ulaşmıştı. Zira aynı dönemde tekkeyi ziyaret eden Sırrı Paşa, tekke binası ve eklentileri hakkında detaylı bilgiler vermektedir. Buna göre gayet bakımlı ve mamur bir hâlde bulunan tekkenin 40.000 guruş geliri olup buradaki nezafet ve temizlik imrenilecek bir hâldeydi (*Mektûbât-ı Sırrı Paşa* 1303; s.174-178). Bununla birlikte Birge, 1882 gibi bir tarihte tekkenin kırklar meydanı, aşevi, misafirhane, kiler, çamaşırhane gibi toplam 23 ayrı bölümünün varlığından söz etmektedir. Bu bölümler tekkenin genel bir resmi üzerinde tek tek gösterilmiştir (Birge 1996: 71).

XIX. Yüzyılda Hacı Bektaş Veli Tekkesi’nde Yapılan Tamirler

1803 yılında postnişin Abdüllatif Efendi’nin isteği üzerine Hacı Bektaş Veli tekkesinin, türbesinin ve camisinin harap olmaları sebebiyle tamir ettirilmeleri kararı alındı. Aslında bu ihtiyaç daha önce yerine getirilecekti. Ancak çıkan savaşlar yüzünden tamirat gecikmişti. Öncelikle tamire muhtaç olan mahallerin belirlenmesi için mimar tayin edildi. Tamiratın ahşap olarak yapılması kararlaştırılarak 9.555 guruş harcanacağı hesaplandı. Osmanlı Devleti’nin ebedi olarak devamının Mevlana ve Hacı Bektaş Veli’nin himmet ve dualarıyla mümkün olduğu göz önüne alınarak Yeniçeri Ocağı’nın da memnuniyetine sebep olunacağı düşünüldüğü için ayrıca tamir masrafının da cüz’î olması hasebiyle tamir kararı alınmıştır (BOA, HAT, 120/4900).

Bu tamirlerden bir diğeri 1858 yılında gerçekleşmiştir. Evkaf-ı Hümayun Nezareti tekkenin tamire muhtaç olan mahalleri ile gerekli olan bakır miktarını keşfettirmiş, bunu bir senede bağlayarak 236.500 guruş masraf çıkarmıştı. Evkaf hazinesinin müsait olmaması sebebiyle bu masraf ilk anda karşılanamadı. Meclis-i Vala'nın gündemine taşınan bu tamirat meselesi şimdilik tekkenin zorunlu mahallerinin tamir ettirilmesi kararı alınarak sonuçlandırıldı. Tamirat için 109.300 guruş temin edildi. Diğer mahallerin tamiri için gerekli meblağın ise tekke vakfının bundan sonraki tahsilatından karşılanması kararlaştırıldı (BOA, A.MKT. MVL, 99/51).

Hacı Bektaş Veli Tekkesi'nde bir tamiratın da 1873 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır. Hacı Bektaş Veli'nin türbesiyle tekkesi daha evvel 235.000 guruş sarf edilerek tamir ettirilmiş ise de önceki keşfin layıkıyla yapılamadığı anlaşılmıştır. Bir kez daha yapılan keşifte bazı mahallerin tamirâtı lüzumlu görülmüş ve 108.085 guruş daha masraf çıkarılmıştır. Şura-yı devlet kararıyla bu masrafın tekke vakfının yıllık hâsılatından karşılanarak tamiratın yaptırılması uygun görülmüştür. Neticede aşar bedelinin dört hissesi seneden seneye ayrılarak inşaatın tamamlanması yoluna gidilmiştir (BOA, A.MKT.MHM, 456/42).

1894 tarihinde ise tekkenin Kırklar Meydanı tamir görmüştür. Ayrıca aynı yıl tekke çeşmesi yeniden inşa edilmiştir. Bu tamir için önce 51.000 guruş sarf edilmiş, sonra inşaat için tekrar keşif yapılarak 9.000 guruşun gerekli olduğu anlaşılmıştır. Tekkeye bağlı köylerden alınan aşar vergisinin her yıl hazineye aktarılmasındansa bu masrafa sarf edilmesine karar verilmiştir (BOA, İ.EV, 5/1311 B-02). Tekkenin orta avlusunda "Bektaşilerin zemzemi" olarak nitelendirilen Arslanlı Çeşme'nin de tamir gördüğü anlaşıyor. Büyük bir havuza sahip çeşmeye ismini veren arslan Mısır'dan gönderilmiştir ve 1854 tarihini taşımaktadır. Havuzun üstündeki Bektaşî tacının altında ise 1908 tarihi göze çarpmaktadır (Koşay 1967: 23). Tekkenin "Aşevi" de tamir gören mekânlarındandır. 1870 tarihinde Hasan Dede eliyle burası yenilenmiştir (Koşay 1967: 24).

Hacı Bektaş Veli'nin türbesine de zaman zaman bakım yapıldı. Eskiyen ve yıpranan yerleri yenilendi. Türbe üzerindeki kurşunların yenilenmesi bunlardan biridir. Kırşehir çevresinde dökülmüş levha kurşun bulunmadığından gerekli olan iki bin vukiyye kurşun Akdağ madeninden temin edilmiştir. Nakliye ücreti de dâhil toplam 6.000 guruş tutan tamirat masrafı ise tekkede şeyh bulunan Mehmed Nuri Efendi tarafından ita edilmek şartıyla Nevşehir emval sandığınca ödenmiştir (BOA, C.EV, 142/7082). Tekkenin sınırları içerisinde yer alan başka Bektaşî türbeleri de vardı. Bunlar da muhtelif zamanlarda tamir geçirdi. Bunlardan biri olan Bektaş Efendi türbesi Ekim 1906'da tamir ettirilmiştir (Koşay 1967: 26).

Belgeler

XIX. yüzyılda Hacı Bektaş Veli Tekkesi'nde yapılan tamirleri gösteren 9 adet arşiv vesikası muhtelif zamanlara aittir. Bunlardan ilki 1826 öncesine girmektedir.

Belge: 1

Konu: Hacı Bektaş Veli Tekke, Türbe ve Camisi'nin tamiri

Yer: Başbakanlık Osmanlı Arşivi, HAT, 120/4900.

Tarih: 29 Zilhicce 1217/22 Nisan 1803.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 نامہ
 (۱۷۱۷)
 ۲۰
 حاجی بکتاش ولی قوسہ ایلی حنفیہ بک ذہ اولون نام ذہ واقع تہ شریف جامع شریف و خانقاهک مرودانہ
 الہ مشرف عزاب اولدغیزن تقریبی عوی عزیز متارالہک خانقاهن بوست نسیم اولون عبد اللطیف ازی و ایلی
 طرفدن بوند اقم لدا اوستما محتاج تعمیر اولون حالک معاینه کنشی منتمن باقران علی عبوس معارضیم سف
 تعینیلہ بعد الکشف برقطه کشف ذری و اولدغیزن سف بوند اقم اولدی هایون نصر مقرونلر اولدغیزن
 مرور عبیدین معاینه کشف ایشی ایسره دی غائله سف تقریبیلہ بورقہ قدر قرین ناخبر اولدغیزن نا حال سکونہ
 تقریبی بورقہ دی اسرام اولغیزن نا سف سولوق مجیب اولدغیزن اکر کللی اختاب الہ اولدغیزن تقریبی وقرانیسی
 خاصه معاربانیسی قوللریبه لدا احوالہ باقران علی مقدم کشف ایز معارضیم سیلہ بالذکر اکر کللی اختاب
 اوله دی بنا اولدغیزن اولدغیزن تقریبی وقریبی طغوز بیک بشیر الخلیج عوی الہ و بده کله کللی انا و برقطه وقریبی دی تقدیم ایلکله
 نظرد سکارم موزو نا اجد اولدی بورقہ عیون معروض حضور فیض کهور شاه زری قندی ذکر اولان تہ شریف جامع
 و خانقاهک تقریبی نالوده تقریب اولدغیزن اولدغیزن سف فائله سف تقریبیلہ بوند کب ناخر ایزه هر اواب الطابا
 بحضرتجه اکسیر نایر ملوکانه ایله اوردی هایونک نصووا و مظهر اعودی میبه ورونا اولدی مع هذا دوله علیہ
 ابدی الدوامک ایتدیش و ظهورن حضرت مولانا حاجی بکتاش ولی قدس سره انک برقدیمت و دعای باهر البرکات
 الہ اساس اقمه اولدغیزن سف بورقہ عزیز متارالہک اساس تہ شریف خانقاهنک احسانه طرفه اسف دوله عزیزه
 اقمه اساس اقمه اولدغیزن سف بورقہ عزیز متارالہک اساس تہ شریف خانقاهنک احسانه طرفه اسف دوله عزیزه

Şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî ni'metim efendim pâdişâhım

Hacı Bektâş Velî kuddise sırrehü'l-celî hazretlerinin Karaöyük nâm karyede vâkî türbe-i şerîf ve câmi'-i şerîf ve hânkâhları mürûr-ı ezmine ile müşerref harâb olduğundan ta'miri husûsu 'azîz-i müşârunileyhin hânkâhında postnişin olan 'Abdüllatif Efendi dâ'ileri tarafından bundan akdem lede'l-istid'â muhtâc-ı ta'mir olan mahâlin mu'âyene ve keşfi zımında bâ fermân-ı 'âlî mahsûs mi'mâr halifesi ta'yîniyle ba'de'l-keşf bir kıt'a keşf defteri vârid olduğundan başka bundan akdem ordu-yı hümâyûn nusretmakrûnlarıyla ol tarafdân mürûr-ı 'abidânemde mu'âyene ve keşf olunmuş ise dahî gâ'ile-i sefer takrîbiyle bu vakte kadar karîn-i te'hîr olduğuna binâ'en mahâl-i mezkûrenin ta'miri bu def'a dahî istirahat olunmaktan nâşi sehûleti mücib olmak için ekser mahalleri ahşâb olmak üzere ta'mirini defter eylemesi hâssa mi'mâr bâsısı kullarına lede'l-havâle bâ fermân-ı 'âlî mukaddem keşf iden mi'mâr halifesiyle bi'l-müzâkere ekser mahalleri ahşâb olarak binâ olunmak üzere ta'mir ve termimi dokuz bin beş yüz elli beş guruş ile vücûda geleceğini inhâ ve bir kıt'a defterini dahî takdîm etmekle manzûr-ı mekârim mevfü'r-ı tâcdârîleri buyurulmak için ma'rûz-ı huzûr-ı feyzinbuhûr-ı şâhâneleri kılına zıkr olunan türbe-i şerîfe ve câmi' ve hânkâhın ta'miri bâlâda terkîm olduğuna üzere sefer gâ'ilesi takrîbiyle bu ana dek kesb-i te'hîr idüb hamden levâhibü'l-'atâyâ mehaz-ı teveccüh iksîr-i te'sîr-i mülûkâneleriyle ordu-yı hümâyûnum mansûren ve muzafferen 'avdeti müyessir ve rûnumâ olub ma' hazâ devlet-i 'aliyye-i ebediyyü'd-devâmları ibtidâ-yı neş'e ve zuhûrunda hazret-i Mevlânâ ve Hacı Bektaş Velî kuddise sırrehümânın yedd-i mü'eyyed-i himmet ve du'â-yı bâhirü'l-bereketleri ile esâs efken olduğuna mebnî bu def'a 'azîz-i müşârunileyhin esâs türbe-i şerîfe ve hânkâhının ihyâsına taraf-eşraf-ı devlet-i 'aliyyelerinden himmet buyurulması istifâza-i rûhânîlerine vesîle-i kaviyye olacağı zâhir ve bu husûs Yeniçeri ocağının dahî kemâliyle celb ve memnûniyetlerini mücib olarak du'â-yı devâm-ı ömr ve devlet-i şâhânelerine tezâyüd-i müvâzabelerini müstevcib olacağı bâhir olduğundan başka masârifî dahî cüz'iyât makûlesinden olmağla ber mücib-i defter-i keşf-i muktezî olan mehâlik-i tecdid ve ta'miri muvâfık-ı idâre-i kerâmet ifâde-i şehri-yârileri buyurulur ise emr ve fermân şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî ni'metim efendim pâdişâhım hazretlerindir.

Belge: 2

Konu: Hacı Bektaş Velî'nin türbesi üzerindeki kurşunların tamiri.

Yer: Başbakanlık Osmanlı Arşivi, C.EV, 142/7082.

Tarih: 14 Cemaziyelahir 1263/30 Mayıs 1847.

Akdağ ma'deni müdirine

Hacı Bektâş Velî kuddise sırrehü'l-celî hazretlerinin türbe-i münifeleri üzerinde olan kurşun müddet-i ezmine ile muhtâc-ı ta'mir ve tecdid olduğundan ve ol taraflarda dökülmüş levha kurşun bulunmadığından Akdağ ma'den-i hümâyûnu hazretlerinden külçe kurşun mübâyâ'asıyla i'mârî lazım gelmiş idüğüne binâ'en iki bin kıyye külçe kurşun tesyâr-ı mîriyyesi olan üç guruş on paradan nakliye mukâbili on parasının tenzîliyle üçer guruşdan icâb iden altı

bin guruş bahâsı Nevşehir emvâl sandığına te'diye olunmakta husûsu tekye nizâmında ve şeyhi bulunan Esseyyid Mehmed Nuri Efendi tarafından i'tâsı zımnında icâb-ı hâlinin icrâsı 'azîz-i müşârünileyh hazretlerinin bâ 'arzuhâl istid'â olunmuş ve ber mantûk-ı kuyûd mâliye hazîne-i celîlesi malı olarak hazînehâne-i 'âmire mahzeninde olan kurşunun beher kıyyesi beşer bahâ ile üçer guruş onar paraya fûruht ola gelmiş olduğundan ber mûcib-i istid'â ücret-i nakliye mukâbili fi mikdarından onar parasının tenzîliyle beher kıyyesi üçer guruşdan icâb iden altı bin guruş bahâsı peşinen mahallinde taraf-ı şerîfler iktizâ-i mûmaileyh tarafından ahz olunarak ol mikdâr kurşunun ma'den-i mezbûr cihetlerinden i'tâsı husûsuna.

Belge: 3

Konu: Hacı Bektaş Velî Tekkesi'nin lüzumlu mahallerinin tamiri.

Yer: Başbakanlık Osmanlı Arşivi, BOA, A.MKT.MVL, 99/51.

Tarih: 4 Zilhicce 1274/16 Temmuz 1858.

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesinin 28 Zilkâ'de sene 74 tarihinde maliye cem'iyetine verilen fi 21 Zilkâ'de sene 74 tarihli takrîrinde Hacı Bektaş Velî hazretlerinin Niğde sancağında vâkı' hânkâh-ı şerîflerinin muhtâc-ı ta'mir olan ba'zı mahalleriyle evân-ı nühâsın keşf ve münâkasa olunduğu ve senede rabt kılıldığı vechile iki yüz otuz altı bin beş yüz guruş masraf ve müte'ahhidleri ma'rifetleri ile ta'miri mahallinden inhâ olunmuş ise de vâkıf-ı mezkûrun ta'mirât hissesi olarak hazîne-i evkâf-ı mezkûrun ta'mirât hissesi olarak hazîne-i evkâf-ı hümâyûnda bir yük dokuz bin üç yüz bu kadar guruş mevcûdu bulunarak üst tarafına dahâ icâb iden bir yük yirmi yedi bin yüz şu kadar guruşun dahî şu aralık hazîne-i mezkûreden ta'vîzan i'tâsı rüşvâr olub ancak hânkâh-ı şerîf-i mezbûrun mebâlig-i mevkûfe-i merkûme ile gâyet elzem yerlerinin bi't-tesviye gerü filan mahallerinin vâkıfının sa'a-i hâline ta'lik edilmesi veyâhud keşf ve münâkasasına tatbikan müte'ahhidleri ma'rifetiyle ve mahalli evkâf müdiri ve meclisinin nezâretleri ile tesviye ittirilmek ve 'ilâvesi lâzım gelen mebâlig sâl-be-sâl hisse-i

hâsılâtdan mahsûb ve istifâ kılınmak üzere icrâ-yı tesviyesi şıkları istizân olunmuş ve şıkk-ı evvel vechile dergâh-ı mezkûrun şimdilik mevcûdu görünân bir yük dokuz bin üç yüz bu kadar gurus ile pek elzem mahalleri tesviye kılınarak ber vech-i muharrer vakfının bundan sonra terâkim idecek hâsılâtdan kusûr mahallerin dahî tesviyesi daha münâsib bulunmuş olmağla ol vechile ifâ-yı muktezâsının nezâret-i müşârünileyhâya havâlesi fi 4 Zilhicce sene 1274.

Belge: 4

Konu: Hacı Bektaş Velî Tekkesi'nin lüzumlu mahallerinin tamiri.

Yer: Başbakanlık Osmanlı Arşivi, BOA, A.MKT.MVL, 99/51

Tarih: 27 Zilhicce 1274/8 Ağustos 1858.

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesinin 25 Zilka'de sene 74 tarihiyle meclis-i vâlâya i'tâ buyurulan takrîrinde Hacı Bektaş Velî hazretlerinin Niğde sancağında vâki' hânkâh-ı şerîflerinin ba'zı mahalleriyle evânî nühâsının keşf ve münâkasa olunduğu ve senede rabt kılındığı vechile iki yük otuz altı bin beş yüz gurus masraf ve müte'ahhidleri ma'rifetleri ile ta'miri mahallinden inhâ olunmuş olub ancak vakf-ı müşârünileyhin hazîne-i evkâf-ı hümâyûnda bir yük dokuz bin üç yüz otuz üç gurus mevcûdu olmak ve üst tarafına 'ilâvesi icâb iden bir yük yirmi yedi bin yüz altmış altı buçuk gurus ta'vîzan tesviyeye dahî şu aralık hazîne-i mezkûrenin pekde müsâ'ade-i zamâniyesi olmamak hasebiyle hânkâh-ı şerîf-i mezbûrun mebâliğ-i mevkûfe-i merkûme ile gâyet elzem yerlerinin bi't-tesviye gerü kalan mahallerinin vakfının sa'a-i hâline ta'lik idilmesi veyâhud keşf ve münâkasasına tatbikan müte'ahhidleri ma'rifetleri ve mahalli evkâf müdiri ve meclisinin nezâretleriyle ile tesviye ittirmek ve 'ilâvesi lâzım gelen mebâliğ sâl-be-sâl hisse-i hâsılâtdan mahsûb ve istifâ kılınmak üzere icrâ-yı tesviyesi şıkları istizân olunmuş ve ol bâbda 4 Zilka'de sene 1274 tarihiyle verilen tezkerede dahî vakfının bundan sonra terâkim idecek hâsılâtıyla kusûr

mahallerinin tesviyesine bakılmak üzere dergâh-ı mezkûrun şimdilik mevcûdu görünen bir yük dokuz bin üç yüz otuz üç guruş ile pek elzem olan yerlerinin ta'miri şıkkı tercîh kılınarak bu sûret yolunda görünmüş olmağla ol vechile icrâ-yı muktezâsının nezâret-i müşârünileyhe havâlesi meclis-i vâlâda tezekker kılınmış ise de ol bâbda ne vechile emr ve irâde-i 'aliyye-i vekâletpenâhileri müt'e'allık buyurulur ise emr ve fermân hazret-i men leh'ül-emrindir fi 27 Zilhicce sene 1274.

Belge: 5

Konu: Hacı Bektaş Velî Tekkesi ve Türbesi'nin tamiri için gerekli paranın miktarı.

Yer: Başbakanlık Osmanlı Arşivi, A.MKT.MHM, 456/42.

Tarih: 9 Rebiülahir 1290/6 Haziran 1873.

Evkâf-ı Hümayûn Nezâret-i Celilesine fi 9 Rebiülahir 1290

Hacı Bektaş Velî hazretlerinin türbesiyle dergâhı mukaddemâ bâ irâde-i seniyye iki yük otuz beş bin guruş sarfiyla ta'mir olunmuş ise orada mütefennin kalfa bulunmamasından nâşi evvelki keşfiyâtın lâyıkıyla icrâ olunamamış ve mu'ahharan dahi hâriç-ez keşf ba'zı mahallerin ta'mirâtına lüzum görünmüş cihetlerle mebâliğ-i mezbûreden başka bir yük sekiz bin seksan beş guruş daha masraf vukû' bulmuş idüğünden bununda kabûlüyle vakfının hasılât-ı seneviyyesi aksâmının ta'mirât kısmında dâhil bulunan tertib-i mahsûsunun tesviyesi husûsuna nezâret-i celileri makamından vukû' bulan iş'âr üzerine şûrâ-yı devlet kararıyla bi'l-istizân irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişâhi müt'e'allık ve şerefsudûr buyurulmuş olmağla iktizâsının icrâsına himmet buyurulmak bâbında.

				BOA, A.MKT.MHM, 456/42			
Emre	İnce	İnce	İnce	İnce	İnce	İnce	İnce
Hacı Bektaş Velî Tekkesi ve Türbesi'nin tamiri için gerekli paranın miktarı.				BOA, A.MKT.MHM, 456/42			
9 Rebiülahir 1290/6 Haziran 1873.				Evkâf-ı Hümayûn Nezâret-i Celilesine fi 9 Rebiülahir 1290			
Hacı Bektaş Velî hazretlerinin türbesiyle dergâhı mukaddemâ bâ irâde-i seniyye iki yük otuz beş bin guruş sarfiyla ta'mir olunmuş ise orada mütefennin kalfa bulunmamasından nâşi evvelki keşfiyâtın lâyıkıyla icrâ olunamamış ve mu'ahharan dahi hâriç-ez keşf ba'zı mahallerin ta'mirâtına lüzum görünmüş cihetlerle mebâliğ-i mezbûreden başka bir yük sekiz bin seksan beş guruş daha masraf vukû' bulmuş idüğünden bununda kabûlüyle vakfının hasılât-ı seneviyyesi aksâmının ta'mirât kısmında dâhil bulunan tertib-i mahsûsunun tesviyesi husûsuna nezâret-i celileri makamından vukû' bulan iş'âr üzerine şûrâ-yı devlet kararıyla bi'l-istizân irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişâhi müt'e'allık ve şerefsudûr buyurulmuş olmağla iktizâsının icrâsına himmet buyurulmak bâbında.				Hacı Bektaş Velî Tekkesi ve Türbesi'nin tamiri için gerekli paranın miktarı.			
9 Rebiülahir 1290/6 Haziran 1873.				Evkâf-ı Hümayûn Nezâret-i Celilesine fi 9 Rebiülahir 1290			
Hacı Bektaş Velî hazretlerinin türbesiyle dergâhı mukaddemâ bâ irâde-i seniyye iki yük otuz beş bin guruş sarfiyla ta'mir olunmuş ise orada mütefennin kalfa bulunmamasından nâşi evvelki keşfiyâtın lâyıkıyla icrâ olunamamış ve mu'ahharan dahi hâriç-ez keşf ba'zı mahallerin ta'mirâtına lüzum görünmüş cihetlerle mebâliğ-i mezbûreden başka bir yük sekiz bin seksan beş guruş daha masraf vukû' bulmuş idüğünden bununda kabûlüyle vakfının hasılât-ı seneviyyesi aksâmının ta'mirât kısmında dâhil bulunan tertib-i mahsûsunun tesviyesi husûsuna nezâret-i celileri makamından vukû' bulan iş'âr üzerine şûrâ-yı devlet kararıyla bi'l-istizân irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişâhi müt'e'allık ve şerefsudûr buyurulmuş olmağla iktizâsının icrâsına himmet buyurulmak bâbında.				Hacı Bektaş Velî Tekkesi ve Türbesi'nin tamiri için gerekli paranın miktarı.			

Belge: 6**Konu:** Hacı Bektaş Velî Tekkesi ve Türbesi'nin tamiri için fazla sarf olunan paranın tesviyesi.**Yer:** Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İ.ŞD, 27/1272.**Tarih:** 2 Rebiülahir 1290/30 Mayıs 1873.

Evkâf-ı Hümâyûn-ı Nezâret-i Celîlesi makâmının şûrâ-yı devlete havâle buyurulan tezkeresi melfûfâtıyla dâhiliye dâ'iresinde lede'l-kırâ'e me'al-i tezkerede Hacı Bektaş Velî kuddise sırrehü'l-celî hazretleri türbe-i şerîfeleriyle dergâhının keşf ve inhâ olduğu vechile iki def'ada iki yük otuz beş bin gurus masrafla icrâ-yı ta'mirâtına mukaddemâ bi'l-istizân irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişâhi müte'allik ve şerefsudûr buyurulub meblağ-ı mezkûr kâmilen sarf olduğu hâlde ta'mirât-ı mezkûreye kifâyet itmeyerek hâric-i ez keşf bir yük sekiz bin seksan beş gurus dahâ masraf vukû'bulduğu mahallinden gelen evrâkda gösterilmiş ve müşârünileyh hazretleri vakfının hâsîlât-ı seneviyyesi aksâmından bir kısmı ta'mirâta çıkarılması cihetiyle masârif-ı ta'miriyyenin karşılığı sarf olunan mebâligden kat kat ziyade ise de zikr olunan bir yük sekiz bin seksan beş gurusun sarfına me'zûniyyet olunarak nizâmına tevfiğ mu'âmele olunmamış olduğundan bahisle bunun kabul ve 'adem-i kabûlü istizân olunub ta'mirât-ı mezkûre için dâ'ire-i me'zûniyyet hâricinde akçe sarf olunması orada mütefennin kalfa bulunmamasından nâşi keşfiyyât-ı vâkı'anun lâynkıyla icrâ kılınamamasıyla beraber mu'ahharan keşfinin hâricinde ba'zı mahallerin ta'mirâtına lüzüm görünmesinden neş'et eylediği evrâk-ı merkûme me'allerinden anlaşılmış ve harfiyyât-ı vâkı'a mahalli hey'et-i hükûmetinin nezâretiyle vukû'bulmak melâbesiyle şâyân-ı kabul görünmüş olduğuna ve ber minvâl-i muharrer vakf-ı müşârünileyhin bu makûle ta'mirât için ayrıca karşılığı bulunmuş idüğüne binâ'en üçüncü def'ada sarf olunmuş olan mârû'l-beyân bir yük sekiz bin seksan beş gurusun mezkûr ta'mirâtı tertîbinden tesviye olunmak üzere kabûlüyle hazînece 'ifâ-yı mu'âmele mukteziyyesinin nezâret-i müşârünileyhâya havâlesi tezekkür kıldını ise de ol bâbda emr ve fermân hazret-i men lehü'l-emrindir fi 2 Rebiülahir sene 1290 ve fi 16 Mayıs sene 1289 Şûrâ-yı devlet.

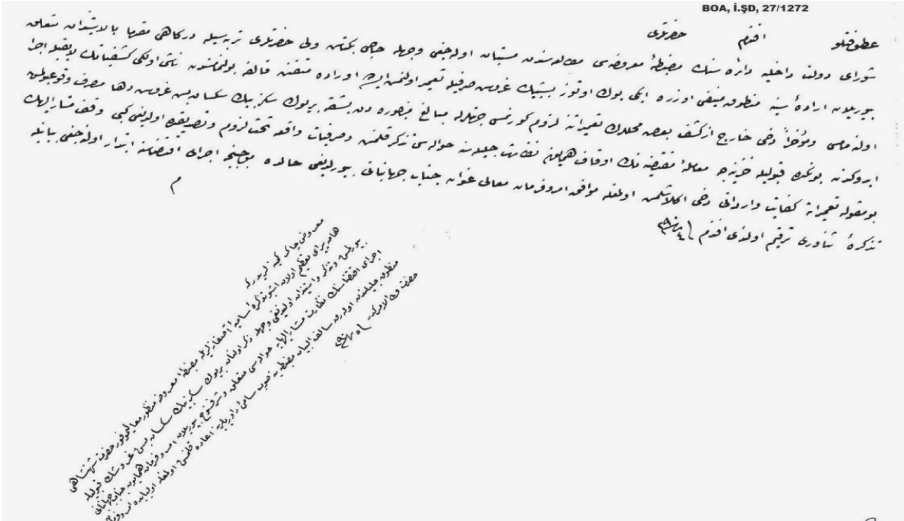

Belge: 7**Konu:** Hacı Bektaş Velî Tekkesi ve Türbesinin tamiri için fazla sarf olunan paranın tesviyesi.**Yer:** Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İ.ŞD, 27/1272.**Tarih:** 5 Rebiülahir 1290/2 Haziran 1873.

‘atüfetlü efendim hazretleri

şûrâ-yı devlet-i dâhiliye dâ’iresinin mazbata-i ma’rûzası mütâla’asından mütebân olacağı vechile Hacı Bektaş Velî hazretleri türbesiyle dergâhı mukaddemâ bi’l-istizân müte’allık buyurulan irâde-i seniyye mantûk-ı münifi üzere iki yük otuz beş bin guruş sarfiyla ta’mir olunmuş ise de orada mütefennin kalfa bulunmamasından nâşi evvelki keşfiyâtın lâyıkıyla icrâ olunamaması ve mu’ahharan dahî hâric-ı ez keşf ba’zı mahallerin ta’mirâtına lüzûm görünmesi cihetleriyle mebâlig-i mezbûreden başka bir yük sekiz bin seksan beş guruş daha masraf vukû’bulmuş idüğünden bunun da kabûlüyle hazînece mu’amele-i mukteziyyenin evkaf-ı hümayûn nezâret-i celilesine havâlesi tezekkür kılınmış ve sarfiyyât-ı vâkı’a taht-ı lüzûm ve tasdikde olduğu gibi vakf-ı müşârünileyhin bu makûle ta’mirâta kifâyet-i vâridâtı dahî anlaşılmış olmağla muvâfık-ı emr ve fermân-ı me’âli-i ‘unvan-ı cenâb-ı cihânbâni buyurulduğu hâlde mücibince icrâ-yı iktizâsına ibtidâr olunacağı beyânıyla tezkere-i senâverî terkîm olundu efendim fi 4 Rebiülevvel sene 1290.

ma’rûz-ı çâker-i kemînelerdir ki hâmepîrâ-yı ta’zîm olan iş bu tezkere-i sâmiyye-i âsafâneliyle mazbata-i ma’rûza manzûr-ı me’âlimvefûr-ı hazret-i şehinşâhî buyurulmuş ve tezekkür ve istizân olduğu vechile zıkr olunan bir yük sekiz bin seksan beş guruşun kabûlüyle icrâ-yı iktizâsının nezâret-i müşârünileyhâya havâlesi müte’allık ve şerefsunûh buyurulan emr ve fermân-ı hümayûn-ı cenâb-ı cihânbâni mantûk-ı celilesinden olarak sâlifü’l-

beyân mazbata yine savb-ı sâmî-i dâverilerine i'âde kılınmış olmağla ol bâbda emr ve fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir fi 5 Rebiülahir sene 1290.

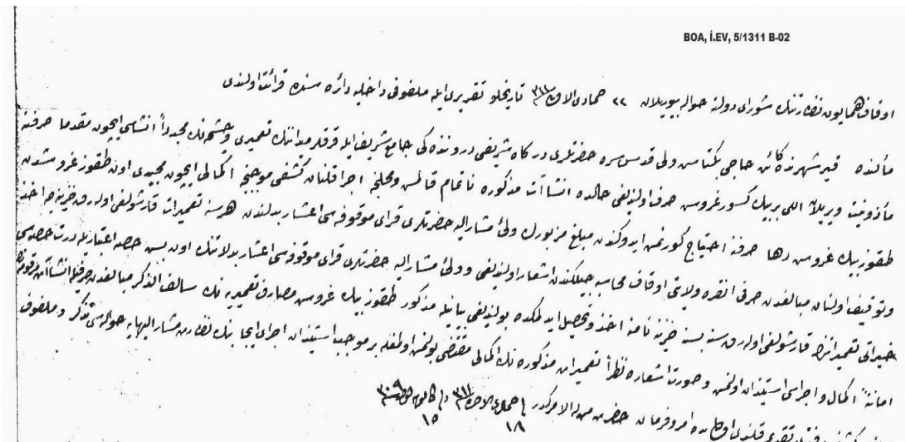
Belge: 8

Konu: Hacı Bektaş Velî Tekkesi'ndeki Cami ve Kırklar Meydanı'nın tamiri, çeşmenin yeniden yapılması.

Yer: Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İ.EV, 5/1311 B-02.

Tarih: 18 Cemaziyelahir 1311/ 31 Aralık 1893.

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâretinin Şûrâ-yı Devlete havâle buyurulan 22 Cemaziyevvel sene 1311 tarihli takriri ile melfûfu dâhiliye dâ'iresinde kırâet olundu me'alinde Kırşehirinde kâ'in Hacı Bektaş Velî kuddise sırrehu hazretleri dergâh-ı şerifi derûnunda ki câmi'-i şerif ile meydânın ta'miri ve çeşmenin müceddeden inşâsı için mukaddemâ sarfına me'zûniyet virilan elli bir bin küstür guruş sarf olunduğu hâlde inşâat-ı mezkûre nâtamâm kalmış ve mahallince icrâ kılınan keşfi mücibince ikmâli için mecdi on dokuz guruşdan dokuz bin guruş dahâ sarfına ihtiyâc görünmüş idüğünden meblağ-ı mezbûrun veli-i müşârünileyh hazretleri kurrâ-yı mevkûfesi a'şâr bedelinden her sene ta'mirât karşuluğu olarak hazinece ahz ve tevkif olunan mebalîğden sarfı Ankara vilâyeti evkâf muhâsebeciliğinden iş'âr olunduğu ve veli-i müşârünileyh hazretleri kurrâ-yı mevkûfesi a'şâr bedelâtının on bin hisse i'tibârıyla dört hissesi hayrâtı ta'mirâtının karşılığı olarak sene-be-sene hazine nâmına ahz ve tahsil edilmekde bulunduğuy beyânıyla mezkûr dokuz bin guruş masârif-ı ta'miriyenin sâlifü'z-zıkr mebalîğden sarfıyla inşâat-ı merkûmenin emâneten ikmâl ve icrâsı istizân olunmuş ve sûret-i iş'âra nazaran ta'mirât-ı mezkûrenin ikmâli muktezi bulunmuş olmağla ber mücib-i istizân icrâ-yı icâbının nezâret-i müşârünileyhâya havâlesi tezekkür ve melfûf bulunan keşf defteri takdîm kılındı ol bâbda emr ve fermân hazret-i men lehü'l-emrindir fi 18 Cemaziyelahir sene 1311 ve fi 15 Kânûn-ı evvel sene 1309.

Belge: 9

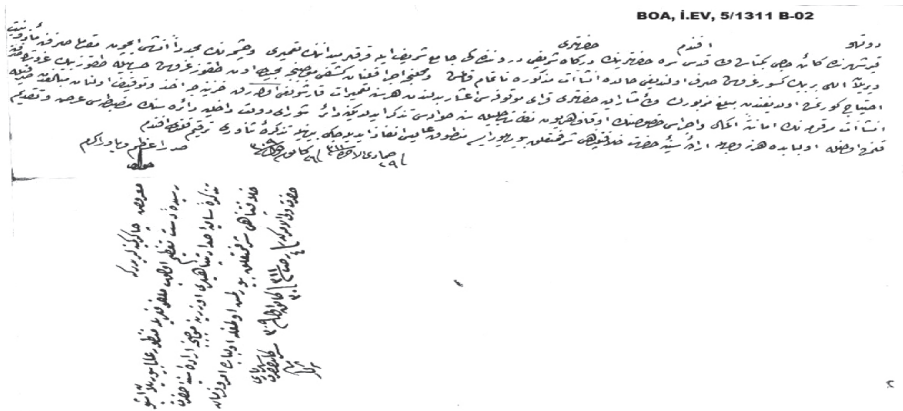
Konu: Hacı Bektaş Velî Tekkesi'ndeki Cami ve Kırklar Meydanı'nın tamiri, çeşmenin yeniden yapılması.

Yer: Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İ.EV, 5/1311 B-02.

Tarih: 4 Receb 1311/11 Ocak 1894.

devletlü efendim hazretleri

Kırşehirde kâ'in Hacı Bektaş Velî kuddisi sırrehu hazretleri dergâh-ı şerîfi derûnunda ki câmi'-i şerîf ile kırklar meydânının ta'miri ve çeşmenin müceddeden inşâsı için mukaddemâ sarfına me'zûniyyet virilen elli bir bin küsür guruş sarf olunduğu hâlde inşâ'at-ı mezkûre nâtamâm kalmış ve mahallince icrâ kılınan keşfi mücibince mecîdi on dokuz guruş cihetiyle dokuz bin guruş sarfına ihtiyâç görünmüş olduğundan meblağ-ı mezbûrun velî-i müşârûniyleh hazretleri kurrâ-yı mevtûnesi a'şâr bedelinden her sene ta'mirât karşılığı olarak hazînece ahz ve tevkîf olunan meblağdan sarfiyla inşâ'at-ı merkûmenin emâneten ikmâl ve icrâsı husûsunun evkâf-ı hümâyûn nezâret-i celîlesine havâlesi tezekkür eylediğine dâ'ir şûrâ-yı devlet-i dâhiliye dâ'iresinin mazbatası 'arz ve takdîm kılınmış olmağla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i hilâfetpenâhî şerefmüte'allık buyurulur ise mantûk-ı âlisi infâz idileceği beyânıyla tezkere-i senâverî terkîm kılındı efendim fi 29 Cemaziyelahir sene 1311 fi 26 Kânûn-ı evvel sene 1309 Sadrâ'zam ve yâver-i ekrem Cevad. ma'rûz-ı çâkeri keminelidir ki reside-i dest-i ta'zîm olub melfûflarıyla manzûr-ı 'ulyâ buyurulan iş bu tezkere-i sâmiye-i sadâretpenâhileri üzerine mücibince irâde-i seniyye-i hazret-i hilâfetpenâhî şerefmüte'allık buyurulmuş olmağla ol bâbda emr ve fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir fi 4 Receb sene 1311 fi 30 Kânûn-ı evvel sene 1309 serkâr-ı hazret-i şehri-yârî.

KAYNAKÇA

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Hatt-ı Hümayun (HAT), 120/4900, 29 Zilhicce 1217/22 Nisan 1803.

BOA, C.EV, 142/7082, 14 Cemaziyelahir 1263/30 Mayıs 1847.

BOA, A.MKT.MVL, 99/51, Vesika 1-2, 4 Zilhicce 1274/16 Temmuz 1858.

BOA, A.MKT.MHM, 456/42, 9 Rebiülahir 1290/6 Haziran 1873.

BOA, İ.ŞD, 27/1272, Vesika 1-2, 5 Rebiülahir 1290/2 Haziran 1873.

BOA, İ.EV, 5/1311 B-02, Vesika 1-2, 4 Receb 1311/11 Ocak 1894.

Ankara Vilayeti Salnâmesi, 1290.

BİRGE, John K (1966): “Bektaşilik”, (Çeviren: Öz Dokuman), *Hayat Tarih Mecmuası*, C.II, Sayı 7, s. 68-74.

KOŞAY, Hâmit Z (1967): “Bektaşilik ve Hacı Bektaş Tekkesi”, *Türk Etnografya Dergisi*, Sayı 10, s. 19-26.

Mektûbât-ı Sırrı Paşa, (Neşreden: Kitapçı Ârâkil), İstanbul 1303.

Bektaşî Figürleri